

## РОЗДІЛ 1 АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

УДК 364-78:316.42-054.73(477)

DOI <https://doi.org/10.32782/humanitas/2025.5.1>

**Марина ВАСИЛЬЄВА-ХАЛАТНИКОВА**

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри соціальної реабілітації та соціальної педагогіки, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, вул. Володимирська, 60, м. Київ, Україна, 01033

**ORCID:** 0000-0002-8488-4602

**Оксана ПРОТАС**

доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи, Карпатський національний університет імені Василя Стефаника, вул. Шевченка, 57, м. Івано-Франківськ, Україна, 76025

**ORCID:** 0000-0002-4176-8353

**Бібліографічний опис статті:** Васильєва-Халатникова, М., Протас, О. (2025). Соціальна робота з внутрішньо переміщеними особами: інноваційні практики допомоги та адаптації. *Ввічливість. Humanitas*, 5, 3–11, doi: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2025.5.1>

### СОЦІАЛЬНА РОБОТА З ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИМИ ОСОБАМИ: ІННОВАЦІЙНІ ПРАКТИКИ ДОПОМОГИ ТА АДАПТАЦІЇ

Стаття присвячена соціальній роботі з внутрішньо переміщеними особами, зокрема аналізу інноваційних практик допомоги та адаптації в умовах сучасних суспільних викликів. Мета дослідження – окреслити інноваційні технології соціальної підтримки і адаптації ВПО в умовах воєнного стану. У ході наукового дослідження використовувалися загальнонаукові методи пізнання, зокрема аналіз і синтез, системний та порівняльний підходи, узагальнення, структурно-функціональний і соціологічний методи. Результати дослідження показують, що сучасна система соціальної роботи з внутрішньо переміщеними особами в Україні відзначається багаторівністю, комплексністю та спрямованістю на довготривалу інтеграцію переселенців у приймаючі громади. Доведено, що ефективність соціальної допомоги забезпечується через поєднання державних, громадських і міжнародних ресурсів, що дозволяє створювати цілісні програми підтримки, які охоплюють гуманітарну, психологічну, освітню й економічну складові. Досліджено напрями удосконалення системи соціальної підтримки переселенців, серед яких: постійний моніторинг потреб і ефективності програм, персоналізація підходів до клієнтів, посилення психологічної допомоги та розвиток навичок самозабезпечення. Показано важливість підвищення кваліфікації соціальних працівників, удосконалення механізмів соціальних виплат, створення умов для доступного житла і працевлаштування. Особливу увагу приділено соціальній інтеграції ВПО в життя громад через залучення до волонтерських ініціатив, програм взаємодопомоги та спільних проєктів розвитку. Доведено, що інтеграція цифрових, соціально-економічних і психотерапевтичних інструментів формує нову парадигму соціальної роботи, орієнтовану на сталий розвиток, інклюзію та зміцнення людського потенціалу в умовах воєнних викликів. Практичне значення дослідження полягає у можливості використання його результатів для розроблення ефективних програм соціальної інтеграції ВПО, удосконалення технологій надання допомоги та формування державної політики соціального захисту в кризових умовах.

**Ключові слова:** внутрішньо переміщені особи, соціальна робота, адаптація, інноваційні технології, інтеграція.

**Maryna VASYLYEVA-KHALATNYKOVA**

*Candidate of Pedagogic Sciences, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Social Rehabilitation and Social Pedagogy, Taras Shevchenko National University of Kyiv, 60 Volodymyrska str., Kyiv, Ukraine, 01033*

**ORCID:** 0000-0002-8488-4602

**Oksana PROTAS**

*Doctor of Pedagogic Sciences, Professor, Professor at the Department of Social Pedagogy and Social Work, Vasyl Stefanyk Carpathian National University, 57 Shevchenka str., Ivano-Frankivsk, Ukraine, 76025*

**ORCID:** 0000-0002-4176-8353

**To cite this article:** Vasylyeva-Khalatnykova, M., Protas, O. (2025). Sotsialna robota z vnutrishno peremishchenymy osobamy: innovatsiini praktyky dopomohy ta adaptatsii [Social work with internally displaced persons: innovative practices of assistance and adaptation]. *Vvichlyvist. Humanitas*, 3, 3–11, doi: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2025.5.1>

## **SOCIAL WORK WITH INTERNALLY DISPLACED PERSONS: INNOVATIVE PRACTICES OF ASSISTANCE AND ADAPTATION**

*The article focuses on social work with internally displaced persons, particularly the analysis of innovative practices of assistance and adaptation under current societal challenges. The purpose of the study is to outline innovative technologies for social support and adaptation of IDPs during martial law. The research employed general scientific methods of cognition, including analysis and synthesis, systemic and comparative approaches, generalization, as well as structural-functional and sociological methods. The findings show that the modern system of social work with internally displaced persons in Ukraine is characterized by a multilevel structure, complexity, and focus on long-term integration of displaced people into host communities. It has been proven that the effectiveness of social assistance is ensured through the combination of state, public, and international resources, which makes it possible to create comprehensive support programs encompassing humanitarian, psychological, educational, and economic components. The study identifies directions for improving the system of social support for displaced persons, including continuous monitoring of needs and program effectiveness; personalization of approaches to clients; strengthening psychological assistance; and developing self-sufficiency skills. The importance of improving the qualifications of social workers, enhancing social payment mechanisms, and creating conditions for affordable housing and employment has been emphasized. Particular attention is given to the social integration of IDPs into community life through involvement in volunteer initiatives, mutual aid programs, and joint development projects. It is demonstrated that the integration of digital, socio-economic, and psychotherapeutic tools shapes a new paradigm of social work aimed at sustainable development, inclusion, and the strengthening of human potential in wartime conditions. The practical significance of the study lies in the possibility of applying its results to the development of effective programs for the social integration of IDPs, improvement of assistance technologies, and the formation of state social protection policy in crisis situations.*

**Key words:** internally displaced persons, social work, adaptation, innovative technologies, integration.

**Постановка проблеми.** На третьому році повномасштабної війни в Україні питання соціальної підтримки внутрішньо переміщених осіб (ВПО) набуло особливого значення, оскільки масштаби вимушеного переселення продовжують зростати. За даними Міністерства соціальної політики України та Міжнародної організації з міграції, кількість ВПО перевищує п'ять мільйонів осіб, і значна частина з них потребує тривалої соціальної, психологічної та економічної підтримки. Внаслідок воєнних дій мільйони громадян втратили житло, роботу, соціальні зв'язки, що створює додаткове навантаження на систему соціального захисту та місцеві громади.

Держава спільно з міжнародними партнерами реалізує низку програм, спрямованих на економічну інтеграцію переселенців. Так, у межах проєкту розвитку малого та середнього бізнесу, що фінансується зі сторони Міністерства економіки та Міністерства економічного розвитку Німеччини, уже було надано понад 750 грантів різним категоріям підприємств. З них 508 грантів отримали мікропідприємства у розмірі 4500 євро, 183 гранти – малі підприємства у розмірі 20 тисяч євро, а ще 60 грантів спрямовано на підтримку стартапів у сумі 7000 євро. Крім фінансової допомоги, переселенці та підприємці отримали понад 600 консультацій з питань експорту, адаптації бізнесу

до умов війни та розвитку підприємницьких навичок (У межах проєкту з економічної інтеграції переселенців надали вже понад 750 грантів). Ці результати свідчать про реальні кроки держави у напрямі економічної реінтеграції переселенців та підтримки малого і середнього бізнесу.

Однак, попри значні досягнення, наявна система допомоги ВПО залишається фрагментарною та потребує подальшої оптимізації. Сучасні виклики – масовість переміщення, психологічні наслідки війни, нестача житла та обмежені ресурси місцевих громад – вимагають інноваційних підходів до організації соціальної роботи. У контексті затяжної війни актуальним завданням науковців і практиків соціальної сфери є формування нової моделі соціальної роботи, здатної ефективно реагувати на потреби переселенців та сприяти їхній стійкій інтеграції в українське суспільство.

**Аналіз останніх наукових досліджень та публікацій.** Питання соціальної роботи з внутрішньо переміщеними особами, зокрема інноваційних практик допомоги та адаптації, є достатньо висвітленим у вітчизняній та частково зарубіжній науковій літературі. Значну увагу проблематиці інтеграції, підтримки та розвитку соціальних послуг для ВПО приділяють українські дослідники, які розглядають як теоретико-методологічні, так і практичні аспекти соціальної роботи в умовах воєнних і поствоєнних трансформацій суспільства. Вагомий внесок у дослідження міграційних процесів зробили Д. Гьокхан (Гьокхан, 2016, с. 38), А. Капська (Капська, 2015, с. 114) та В. Лішук (Лішук, 2024, с. 25), які показали практичні аспекти реалізації соціальної роботи в умовах територіальних громад, наголошуючи на важливості децентралізованого підходу та міжвідомчої співпраці.

Н. Мазіна (Мазіна, 2016, с. 135) досліджує соціально-економічну адаптацію ВПО, пропонуючи підходи до її вимірювання та оцінки ефективності інтеграційних політик. М. Васильєва-Халатникова та А. Брусенко (Васильєва-Халатникова, 2024, с. 146) аналізують складові соціальної підтримки осіб, які постраждали від насильства в сім'ї ВПО. М. Малиха (Малиха, 2015, с. 9) звертає увагу на державну політику щодо переселенців і регіональні відмінності у її реалізації, визначаючи потребу у гнучких меха-

нізмах реагування. К. Недря (Недря, 2022, с. 41) спільно з колегами розкриває особливості соціальної роботи з ВПО в Україні, акцентуючи на значенні комунікаційної взаємодії між фахівцями та отримувачами соціальних послуг.

У свою чергу, Ю. Сахарук (Сахарук, 2024, с. 3) та І. Сьомкіна (Сьомкіна, 2015, с. 103) зосереджуються на соціально-педагогічній роботі з сім'ями вимушених переселенців, вказуючи на необхідність посилення профілактичної та просвітницької діяльності. М. Kuzmina (Kuzmina, 2025, с. 204) розглядає нові підходи до формування професійної компетентності майбутніх соціальних працівників, що безпосередньо пов'язано з підготовкою фахівців до роботи з переміщеними особами. N. Chernukha та M. Vasylieva-Khalatnykova (Chernukha & Vasylieva-Khalatnykova, 2022, с. 115) досліджували досвід соціально-педагогічної практики реабілітації ВПО в об'єднаних територіальних громадах України.

Попри наявність достатньої кількості наукових і прикладних джерел, відчувається нестача систематизованого матеріалу з теми інноваційних практик соціальної допомоги ВПО. Методологічною основою дослідження є системний і міждисциплінарний підходи, які передбачають комплексне вивчення соціальної роботи з внутрішньо переміщеними особами в контексті соціально-економічних, психологічних та управлінських аспектів. У процесі дослідження використано загальнонаукові методи – аналіз, синтез, узагальнення та порівняння для виявлення закономірностей і тенденцій розвитку соціальної роботи з ВПО; структурно-функціональний метод для визначення взаємозв'язків між суб'єктами соціальної підтримки; контент-аналіз нормативно-правових актів і програм допомоги переселенцям; а також емпіричний аналіз офіційних статистичних даних і матеріалів Міністерства соціальної політики України та міжнародних організацій.

**Мета дослідження** – окреслити інноваційні технології соціальної підтримки і адаптації ВПО в умовах воєнного стану. Для досягнення мети в ході дослідження будуть виконані такі **завдання**: охарактеризувати особливості сучасної соціальної роботи з внутрішньо переміщеними особами; визначити основні напрями покращення соціальної роботи з ВПО; проаналізувати інноваційні технології та цифрові

практики, що впроваджуються у сфері соціальної підтримки переселенців.

**Виклад основного матеріалу.** Сучасна соціальна робота з внутрішньо переміщеними особами (ВПО) в Україні визначається як професійна діяльність, спрямована на запобігання, мінімізацію негативних наслідків і подолання складних життєвих обставин, що виникли внаслідок воєнних дій. В умовах війни вона набуває особливої актуальності, оскільки кількість осіб, які потребують соціальних послуг, невпинно зростає, а ресурсні можливості громад залишаються обмеженими (Недря, 2022, с. 41). Діяльність соціальних служб щодо допомоги та адаптації переселенців реалізується на трьох рівнях: загальносоціальному, спеціальному та індивідуальному.

- На загальносоціальному рівні здійснюється підвищення соціальної обізнаності населення через освітні та виховні програми, що сприяють формуванню толерантного ставлення до ВПО.

- Спеціальний рівень охоплює роботу з групами ризику – сім'ями, які перебувають у складних життєвих обставинах, безробітними, особами з підвищеною психологічною вразливістю.

- Індивідуальний рівень передбачає персоналізовану допомогу з урахуванням особистісних і психосоціальних характеристик клієнта (Сьомкіна, 2015, с. 103).

Ключовими підходами до соціальної роботи з переселенцями є кризове втручання, допомога для самопомогі, проблемноорієнтований і родинноцентричний підходи. Застосування таких методів сприяє активному залученню переселенців до процесу прийняття рішень щодо власного життя. Сучасна соціальна робота орієнтується не лише на задоволення базових потреб клієнтів, а й на формування у них здатності до самостійного відновлення життєвих функцій, що є запорукою їхньої стійкої інтеграції у нове середовище (Недря, 2022, с. 42).

Соціально-психологічна адаптація внутрішньо переміщених осіб становить складний процес пристосування до нових соціокультурних, економічних і побутових умов. Як зазначає М. Малиха, адаптація включає засвоєння нових норм, цінностей і соціальних ролей, а також формування адекватних моделей поведінки у новому середовищі (Малиха,

2015, с. 7). Д. Гьокхан розглядає адаптацію як форму соціальної взаємодії, що поєднує ідентифікацію з новим соціумом і збереження власної культурної ідентичності. Ефективність цього процесу залежить від індивідуальних психологічних особливостей, рівня підтримки з боку громади, доступу до соціальних послуг та якості роботи соціальних інституцій (Гьокхан, 2016, с. 39).

Важливу роль у забезпеченні комплексного характеру соціальної підтримки відіграє міжсекторальна взаємодія, тобто співпраця державних органів, міжнародних фондів, благодійних організацій і місцевих громад. Саме завдяки інтеграції зусиль різних інституцій забезпечується цілісна система підтримки переселенців – від надання гуманітарної допомоги до реалізації програм соціально-медичного супроводу, психологічної реабілітації та професійної реінтеграції. К. Недря підкреслює, що міжсекторальний підхід сприяє підвищенню ефективності використання ресурсів, усуненню дублювання функцій різних організацій і створенню сталої системи соціального захисту ВПО (Недря, 2022, с. 42).

Не менш важливим аспектом є рівень професійної підготовки фахівців соціальної сфери. Як зазначає М. Кузьміна, ефективність соціальної роботи в умовах воєнного стану безпосередньо залежить від компетентності соціальних працівників, їхньої здатності діяти в кризових ситуаціях і застосовувати сучасні технології допомоги. Майбутні фахівці мають розвивати емоційний інтелект, навички кризового консультування та цифрової комунікації. Освітній процес у закладах вищої освіти має ґрунтуватися на компетентнісному підході, орієнтованому на формування професійної емпатії, відповідальності та готовності працювати в умовах невизначеності (Kuzmina, 2025, с. 205).

Соціальний супровід і патронаж є продовженням діагностичної та профілактичної роботи з ВПО. Їх головна мета полягає у забезпеченні стабільної, довготривалої підтримки переселенців шляхом консультування, надання матеріальної допомоги, сприяння у працевлаштуванні та соціальній інтеграції. Соціальний супровід створює основу для постійного зворотного зв'язку між клієнтом і фахівцем, що дозволяє своєчасно реагувати на зміни у життєвій ситуації переселенця та підвищує

ефективність адаптаційного процесу (Недря, 2022, с. 43).

Сьогодні в Україні формується нова модель соціальної роботи, заснована на принципах україноцентризму, прав людини, інтеграції цифрових технологій і системності (Недря, 2022, с. 41). Якщо у 2014–2015 роках допомога переселенцям була переважно волонтерською й не мала системного характеру, то нині вона координується державними структурами, гуманітарними штабами та обласними військовими адміністраціями. Важливою інновацією стало впровадження цифрових інструментів – чат-ботів, гарячих ліній, онлайн-платформ, що дозволяють оперативно вивчати потреби ВПО та надавати допомогу в режимі реального часу. Однак попри численні трансформації в організації соціальної роботи, залишається низка проблем, які потребують вирішення, а деякі вже знаходяться у процесі вирішення.

Розглянемо їх у табл. 1.

Щоб вирішити дані проблеми, використовуються сучасні підходи в організації допомоги та державної підтримки. Сучасна соціальна робота з ВПО активно інтегрує інноваційні під-

ходи, спрямовані на підвищення доступності послуг і ефективності підтримки. Як підкреслює Н. Мазіна, ключовим напрямом є цифровізація соціальної допомоги – створення електронних платформ, баз даних і систем онлайн-комунікації, що дозволяють оперативно реагувати на потреби переселенців. Прикладом таких практик є інформаційна платформа «Допомога поруч» та освітній портал «Дія. Освіта», які забезпечують доступ до актуальної інформації, навчальних курсів, консультацій та соціальних послуг (Мазіна, 2016, с. 134).

Інноваційні технології включають дистанційне консультування – відео- й аудіосесії з психологами, юристами, соціальними працівниками, що знижують бар'єри мобільності. Також поширюється застосування когнітивно-поведінкової терапії та арт-терапії, які сприяють зменшенню тривожності, розвитку навичок саморегуляції та емоційної стабільності. Ці методи показали високу ефективність у роботі з клієнтами, які пережили воєнну травму (Капська, 2015, с. 215).

Окремим напрямом виступають програми соціально-економічної інтеграції переселен-

Таблиця 1

**Напрями покращення соціальної роботи з внутрішньо переміщеними особами (ВПО)**

| №  | Напрямок покращення                            | Зміст і конкретні заходи                                                                                                                                                                                          |
|----|------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 1  | Моніторинг потреб і ефективності програм       | Регулярна оцінка потреб ВПО, аналіз результативності програм допомоги, внесення корективів для підвищення дієвості підтримки.                                                                                     |
| 2  | Індивідуалізація соціальної роботи             | Урахування унікальних потреб, обставин і ресурсів кожного клієнта; персоналізований підхід з детальним аналізом конкретних випадків.                                                                              |
| 3  | Психологічна підтримка                         | Організація доступних і конфіденційних сервісів психологічної допомоги; проведення індивідуальних і групових консультацій, тренінгів; просвітницькі кампанії щодо важливості психічного здоров'я.                 |
| 4  | Розвиток навичок самозабезпечення              | Проведення професійних тренінгів, навчання фінансовому плануванню, управлінню бюджетом, інвестуванню; менторські програми для розвитку професійної самостійності ВПО.                                             |
| 5  | Соціальна інтеграція у громади                 | Створення клубів за інтересами, груп підтримки, волонтерських ініціатив; залучення ВПО до культурних і спортивних заходів для розширення соціальних контактів.                                                    |
| 6  | Підвищення кваліфікації соціальних працівників | Регулярні тренінги, семінари, курси з нових методик, психологічних аспектів і правових знань; впровадження супервізій та професійних обмінів досвідом.                                                            |
| 7  | Забезпечення житлом                            | Розвиток державних програм будівництва доступного житла, залучення інвесторів, використання невикористаних будівель, кредитування та субсидування житла, створення гуртожитків із низькою орендою.                |
| 8  | Фінансова підтримка                            | Регулярні державні виплати для покриття базових потреб (їжа, одяг, медицина, освіта); створення фінансової подушки для розвитку професійних і підприємницьких ініціатив.                                          |
| 9  | Удосконалення системи виплат                   | Запровадження механізмів моніторингу розподілу виплат; підтримка підприємництва серед ВПО через гранти й міжнародну допомогу; підвищення прозорості й доступності фінансової підтримки.                           |
| 10 | Сприяння працевлаштуванню                      | Реалізація державних і приватних інвестиційних програм, надання податкових пільг компаніям, що наймають ВПО; організація курсів перекваліфікації; підтримка започаткування власної справи через кредити й гранти. |

Примітка: систематизовано авторами на основі (Недря, 2022).

ців – професійна перепідготовка, тренінги з розвитку підприємництва, підтримка стартапів і навчання фінансовій грамотності. Вони сприяють економічній самостійності ВПО та зменшують залежність від соціальних виплат. Особливої уваги заслуговує досвід використання державного порталу «Дія», який надає переселенцям доступ до безкоштовних курсів і програм професійного розвитку (Osvitnii portal Diia.Osvita, 2025).

Як зазначає К. Недря, значного ефекту досягають спільні ініціативи державних, громадських і міжнародних організацій, що забезпечують міжсекторальну взаємодію та комплексне реагування на потреби переселенців. Саме інтеграція цифрових технологій, психотерапевтичних методів і соціально-економічних програм формує нову парадигму соціальної роботи, орієнтовану на довготривалу адаптацію й соціальну стабільність (Недря, 2022, с. 42).

Більш детально інноваційні підходи до соціальної роботи з ВПО відображено в таблиці 2.

Ресурсне забезпечення соціальних програм у сфері підтримки внутрішньо переміщених осіб передбачає не лише збільшення обсягів державного фінансування, а й активне залучення міжнародних донорів та партнерів. Ефективна реалізація таких програм на місцевому рівні можлива завдяки тісній співпраці органів влади з громадськими організаціями, які володіють практичним досвідом роботи з переселенцями. Формування інтегрованої мережі підтримки, що поєднує державні, громадські та волонтерські ініціативи, сприятиме підвищенню гнучкості системи соціальної допомоги та забезпеченню своєчасного реагування на потреби ВПО (Сахарук, 2024).

Важливим напрямом соціальної політики є розроблення програм економічної інтеграції переселенців. Реальним прикладом ефективної реалізації програм економічної інтеграції внутрішньо переміщених осіб є проєкт «Розвиток МСП: економічна інтеграція ВПО та відновлення бізнесу», який впроваджується Міністерством з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України спільно з Міністерством економіки за підтримки Міжнародної організації з міграції (МОМ) та фінансування Федерального міністерства економічного співробітництва та розвитку Німеччини (BMZ) через Кредитну установу для відбудови (KfW). Метою цієї ініціативи є сприяння економічній адаптації ВПО та відновленню підприємств, які постраждали від збройної агресії росії, зокрема тих, що були змушені перемістити свій бізнес у безпечні регіони (Ukrinform, 2024).

Важливою складовою проєкту є зміцнення спроможності таких підприємств продовжувати діяльність і забезпечувати внутрішньо переміщених осіб, а також громади, що їх приймають, товарами та послугами першої необхідності. Проєкт реалізується на територіях, підконтрольних уряду України, і передбачає надання грантової підтримки та консультативного супроводу підприємствам, серед власників і працівників яких є переселенці (Ukrinform, 2024).

Соціальна підтримка має бути диференційованою з урахуванням вікових і соціальних особливостей різних груп. Для дітей необхідно створювати програми психологічної реабілітації та адаптації до нових освітніх умов, що сприятиме відновленню емоційної стабільності й почуття безпеки. Дорослі потребують допомоги у формуванні життєвих стратегій,

Таблиця 2

### Інноваційні технології соціальної роботи з внутрішньо переміщеними особами

| Напрямок інновацій              | Приклади реалізації                                                    | Основні результати                                             |
|---------------------------------|------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------|
| Цифровізація комунікацій        | Онлайн-консультування, відео- та аудіопідтримка соціальних працівників | Оперативність допомоги, зменшення просторових обмежень [5]     |
| Інформаційно-освітні платформи  | «Дія.Освіта», «Допомога поруч»                                         | Підвищення рівня професійної та соціальної мобільності ВПО [8] |
| Психологічні інновації          | Арт-терапія, когнітивно-поведінкова терапія, групи підтримки           | Зменшення тривожності, формування стресостійкості [3]          |
| Соціально-економічна інтеграція | Програми навчання новим професіям, підтримка стартапів                 | Підвищення економічної самостійності переселенців [5]          |
| Міжсекторальна співпраця        | Спільні проєкти державних і громадських організацій                    | Комплексне реагування на потреби ВПО [9]                       |

Примітка: систематизовано авторами на основі: (Недря, 2022; Мазіна, 2016; Сахарук, 2024).

професійній самореалізації та забезпеченні стабільного доходу. Для осіб похилого віку пріоритетним напрямом є надання медико-соціальної допомоги та підтримки у вирішенні побутових питань (Сахарук, 2024, с. 5).

Перспективи розвитку соціальної роботи з ВПО полягають у поглибленні міждисциплінарного підходу, що поєднує інструменти соціальної роботи, психології, економіки та інформаційних технологій. Застосування комплексних рішень дозволить створити гнучку, ефективну систему соціальної підтримки, здатну відповідати сучасним викликам і забезпечувати сталу інтеграцію переселенців у суспільне життя.

**Висновки.** Сучасна соціальна робота з внутрішньо переміщеними особами в Україні характеризується системністю, багаторівневістю та орієнтацією на довготривалу інтеграцію переселенців у приймаючі громади. Її особливістю є поєднання державних, громадських і міжнародних ресурсів для забезпечення комплексної допомоги, що включає гуманітарну, психологічну, освітню та економічну підтримку. У сучасних умовах війни соціальна робота з ВПО набуває стратегічного значення як інструмент забезпечення соціальної стабільності, зміцнення згуртованості суспільства та формування адаптивних механізмів реагування на кризові ситуації.

Напрями покращення соціальної роботи з ВПО передбачають систематичний моні-

торинг потреб і ефективності програм допомоги, індивідуалізацію роботи з клієнтами, посилення психологічної підтримки та розвиток навичок самозабезпечення. Важливими є заходи з підвищення кваліфікації соціальних працівників, удосконалення системи соціальних виплат, створення доступного житла та розширення можливостей працевлаштування. Соціальна інтеграція у громади має базуватися на активній участі переселенців у суспільному житті, розвитку волонтерських ініціатив і підтримці місцевих програм взаємодопомоги. Такий підхід сприятиме формуванню стійкої, ефективної системи соціального захисту та підвищенню рівня самодостатності ВПО.

Інноваційні технології соціальної роботи з переселенцями спрямовані на цифровізацію процесів комунікації, розвиток онлайн-сервісів і впровадження сучасних психологічних методик. Використання платформ «Дія.Освіта» та «Допомога поруч», систем дистанційного консультування, арт-терапії та когнітивно-поведінкових технік сприяє оперативності допомоги, підвищенню соціальної мобільності та зниженню рівня психологічної напруги серед ВПО. Інтеграція цифрових, соціально-економічних і психотерапевтичних інструментів формує нову парадигму соціальної роботи, орієнтовану на сталий розвиток, інклюзію та зміцнення людського потенціалу в умовах воєнних викликів.

## ЛІТЕРАТУРА:

1. Васильєва-Халатникова М. О., Брусенко А. С. Складові соціальної підтримки осіб, які постраждали від насильства в сім'ї. *PrOsvita*, 2, 2024, С. 144–152. <https://doi.org/10.36074/PrOsvita.issue2.011>
2. Гьокхан Д. Сучасні міграційні процеси: проблема адаптації та інтеграції мігрантів в об'єднаній Європі. *Філософські науки. Вісник Житомирського державного університету ім. І. Франка*. 2016. №1(82), 35–44.
3. Капська А.Й. та ін. Технології соціально-педагогічної роботи з сім'ями: навчально-методичний посібник. Видавничий Дім «Слово», 2015, 328 с.
4. Ліщук В. С. Соціальна робота з внутрішньо переміщеними особами в умовах територіальної громади: робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра: спец. 231 Соціальна робота / наук. кер. О. В. Белкіна-Ковальчук; Волинський національний університет імені Лесі Українки. Луцьк, 2024. 62 с.
5. Мазіна Н.Е. Соціально-економічна адаптація внутрішньо переміщених осіб: підходи до виміру. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Філософія, культурологія, соціологія*. 2016. №12. 131–138.
6. Малиха М.І. До проблеми сутності поняття «внутрішньо переміщені особи»: державна політика та регіональна практика. *Грані*. 2015. №8. 6–11.
7. Недря К. М. Соціальна робота з внутрішньо переміщеними особами в Україні / К. М. Недря, І. М. Трубавіна, О. Ю. Чередниченко // *Суспільство і особистість у сучасному комунікаційному дискурсі* [Електронне видання] : матеріали IV Всеукр. наук.-практ. конф., Запоріжжя, 2 листоп. 2022 р. Запоріжжя, 2022. С. 40–43.
8. Освітній портал Дія.Освіта. [osvita.diia.gov.ua](https://osvita.diia.gov.ua), без дати. URL: <https://osvita.diia.gov.ua/catalog/appointment/foripds>

9. Сахарук Ю.П. Сучасні підходи до соціальної роботи з внутрішньо переміщеними особами в умовах воєнного стану. *Публічне управління та соціальна робота*. 2024. №2. URL: <https://doi.org/10.32782/3041-1319/2024-2-12>
10. Сьомкіна І.С. Соціально-педагогічна робота з сім'ями вимушених переселенців: стан та перспективи. *Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна»*, 2015. №11. 102–105.
11. У межах проєкту з економічної інтеграції переселенців надали вже понад 750 грантів. Укрінформ, 2024. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3810269-u-mezah-proektu-z-ekonomicnoi-integracii-pereselenciv-nadali-vze-ponad-750-grantiv.html>
12. Kuzmina M. Training of future social work specialists: new approaches to forming professional competence in higher education. National University “Zaporizhzhia Polytechnic” / East European Association of Scientists, Warsaw. 2025. №1. 203 p. URL: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15288535>
13. Nadiia Mykolaivna Chernukha, Maryna Oleksandrivna Vasyliieva-Khalatnykova. Experience of social and pedagogical practices of rehabilitation in the united territorial communities of Ukraine. The system of social services of Ukraine amidst transformation: modern trends and challenges : Scientific monograph. Riga, Latvia : «Baltija Publishing», 2022. 218 p. <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-210-4-8>

#### REFERENCES:

1. Vasyliieva-Khalatnykova, M. O., & Brusenko, A. S. (2024). Skladovi sotsialnoi pidtrymky osib, yaki postrazhdaly vid nasylstva v simi [Components of social support for persons affected by domestic violence]. *PrOsvita*, (2), 144–152. <https://doi.org/10.36074/PrOsvita.issue2.011> [in Ukrainian].
2. H'okhan, D. (2016). Suchasni mihratsiini protsesy: problema adaptatsii ta intehtatsii mihrantiv v ob'iednannii Yevropi [Modern migration processes: the problem of adaptation and integration of migrants in a united Europe]. *Filosofski nauky. Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnoho universytetu im. I. Franka*, 1(82), 35–44. [in Ukrainian].
3. Kapska, A.Y. ta in. (2015). Tekhnolohii sotsialno-pedahohichnoi roboty z sim'iami: navchalno-metodychnyi posibnyk [Technologies of social and pedagogical work with families: a study guide]. *Vydavnychiy Dim «Slovo»*. [in Ukrainian].
4. Lishchuk, V.S. (2024). Sotsialna robota z vnutrishno peremishchenymy osobamy v umovakh terytorialnoi hromady: robota na zdobuttia osvithnoho stupenia bakalavra [Social work with internally displaced persons in the conditions of a territorial community: bachelor's qualification work] (spets. 231 Sotsialna robota) / *nauk. ker. O. V. Bielkina-Kovalchuk; Volynskiy natsionalnyi universytet imeni Lesi Ukrainky*. Lutsk. [in Ukrainian].
5. Mazina, N.E. (2016). Sotsialno-ekonomichna adaptatsiia vnutrishno peremishchenykh osib: pidkhody do vymiru [Socio-economic adaptation of internally displaced persons: approaches to measurement]. *Visnyk Mariupolskoho derzhavnoho universytetu. Seriya: Filosofiia, kulturolohiia, sotsiologiia*, 12, 131–138. [in Ukrainian].
6. Malykha, M.I. (2015). Do problemy sutnosti poniattia «vnutrishno peremishcheni osoby»: derzhavna polityka ta rehionalna praktyka [On the problem of the essence of the concept “internally displaced persons”: state policy and regional practice]. *Hrani*, 8, 6–11. [in Ukrainian].
7. Nedria, K.M., Trubavina, I.M., & Cherednychenko, O.Yu. (2022). Sotsialna robota z vnutrishno peremishchenymy osobamy v Ukraini [Social work with internally displaced persons in Ukraine]. In *Suspilstvo i osobystist u suchasnomu komunikatsiinomu dyskursi* [Society and the individual in modern communication discourse] (pp. 40–43). Zaporizhzhia. [in Ukrainian].
8. Osvitnii portal Diia.Osvita. (2025). URL: <https://osvita.diia.gov.ua/catalog/appointment/for-ipds> [in Ukrainian].
9. Sakharuk, Yu.P. (2024). Suchasni pidkhody do sotsialnoi roboty z vnutrishno peremishchenymy osobamy v umovakh voiennoho stanu [Modern approaches to social work with internally displaced persons under martial law]. *Publichne upravlinnia ta sotsialna robota*, 2. DOI: <https://doi.org/10.32782/3041-1319/2024-2-12> [in Ukrainian].
10. Somkina, I.S. (2015). Sotsialno-pedahohichna robota z sim'iami vymushenykh pereselentsiv: stan ta perspektyvy [Socio-pedagogical work with families of forced migrants: state and prospects]. *Zbirnyk naukovykh prats Khmelnytskoho instytutu sotsialnykh tekhnolohii Universytetu «Ukraina»*, 11, 102–105. [in Ukrainian].
11. *Ukrinform* (2024). U mezhakh proiektu z ekonomichnoi intehtatsii pereselentsiv nadaly vzhe ponad 750 hrantiv [Within the project on economic integration of displaced persons, more than 750 grants have already been awarded]. Retrieved from: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3810269-u-mezah-proektu-z-ekonomicnoi-integracii-pereselenciv-nadali-vze-ponad-750-grantiv.html> [in Ukrainian].

12. Kuzmina, M. (2025). Training of future social work specialists: new approaches to forming professional competence in higher education. *National University "Zaporizhzhia Polytechnic" / East European Association of Scientists, Warsaw*, 1, 203 p. <https://doi.org/10.5281/zenodo.15288535>

13. Nadiia Mykolaivna Chernukha, Maryna Oleksandrivna Vasylieva-Khalatnykova. Experience of social and pedagogical practices of rehabilitation in the united territorial communities of Ukraine. The system of social services of Ukraine amidst transformation: modern trends and challenges : Scientific monograph. Riga, Latvia : «Baltija Publishing», 2022. 218 p. <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-210-4-8>

Дата надходження статті: 27.10.2025

Дата прийняття статті: 07.11.2025

Опубліковано: 12.12.2025